

Близнець Віктор Семенович

Біографія

(1933 — 1981)

Віктор Близнець народився в селі Володимирівці на Кіровоградщині 10 квітня 1933р. У 1957р. закінчив факультет журналістики Київського університету. Публікуватися почав 1959р., а перша книжка оповідань "Ойойкове гніздо" вийшла 1963р. Більшість написаних книжок — для дітей. Переказав з давньоруської мови для юного читача "Повість минулих літ" (1980).

В. Близнець був дитячим письменником за природою свого таланту: він умів розглядати проблему "від початку", звертатися до найпершого значення слова й метафори, відкривати нове в давно знайомому. Звідси й закономірний інтерес до історії народу в таких творах, як "Паруси над степом" (1965), "Древляни" (1968), "Підземні барикади" (1977), "Вибух" (1980).

1968-й рік, коли вийшли друком "Древляни", — це час перелому в бік догматизму й стагнації у всіх сферах життя, розгортання масштабної боротьби проти національної інтелігенції, проти всіх виявів національної свідомості народу. Сама назва твору свідчила про спробу автора протистояти цій політиці. Персонажі твору, в якому чимало автобіографічного, — предки оповідача, кілька поколінь поліщуків.

А вже наступна книжка В. Близнеця — повість "Звук павутинки" (1970) змусила критику говорити про автора як про одного з найяскравіших дитячих письменників України.

Герой повісті Льонька, навколишній світ якого населений незвичайними звуками, явищами, істотами: він бачить срібного чоловічка, який не боїться Сопухи, він чує звук павутинки, він дружить, як із живим, із собакою Рексом, що його давно вбив сусід Глипа. Розкриваючи язичницьке світобачення дитини, письменник проникає в таїну світової гармонії, в якій існує Льонька.

Не втратив дитячої здатності бачити й розуміти цей світ і Льоньчин дорослий приятель Адаменко, або Адам. Смерть Адама (його вбиває променева хвороба) — як наслідок (чи кара) за досліди й створення "атомного сонця" — для Льоньки не лише страшна трагедія, а й урок спокути, прозріння, самозречення.

У написаній невдовзі повісті "Мовчун" (1972) автор пішов зовсім іншим шляхом, хоч і в ній відчувався полемічний потенціал, світоглядне протистояння системі. Це твір суто реалістичний. Дія відбувається в роки війни. Головний герой — підліток Сашко, батько якого на фронті, а сам він із матір'ю — на окупованій території. Сашкова мати зраджує батька з гультіпакою Гринєю, і син відчуває докори сумління, щось на зразок співучасті, власної вини.

Образом мовчуна Сашка В. Близнець започаткував в українській літературі традицію, що продовжилася хоч і в небагатьох, але надзвичайно вартісних творах, де діють маленькі герої, які передчасно дорослішають через воєнне лихоліття. Втрачаючи,

по суті, дитинство, вони зберігають найдорожчу якість душі — гідність.

Письменник прагнув говорити про те, що в суспільній свідомості свої позиції втрачало. А що це був свідомий підхід — свідчить повість "Женя і Синько" (1974).

Звичайна київська п'ятикласниця Женя знаходить у підвалі будинку маленького кумедного чортика Синька і забирає його, хворого, додому. Дружба ця ніяких переваг Жені не дає — Синько нічого такого казкового не вміє, навпаки, про нього самого треба дбати. Натомість дівчинка одержує те, що не піддається ніякому обліку, але є, мабуть, найціннішим: зерна народної моралі й мудрості.

Відірваність читача від землі, від етноморалі, джерел народної духовності була постійним болем письменника. Звідси те фантасмагоричне місто, що його зводять у мріях Женя й Синько. Основний архітектурний принцип — суміщення Києва з рідним селом, звідки походять Женині батьки і де в них "через кожну хату" — родичі. Жені хочеться, щоб у тому місті було більше сосон, дубів і беріз, щоб замість вулиць були просіки, щоб до школи ходити повз ставок. Земля і народ, природа і мораль — ці категорії у Близнеця завжди стоять в одному нерозривному ряду — і у "Звукові павутинки", і в "Жені й Синькові", і особливо яскраво — в казковій повісті "Земля Світлячків" (1979).

Дитяча література 70-х років розвивалася під знаком неписаного правила, за яким вважалося, що читання трагічних творів шкідливе для дитячої психіки. В. Близнець порушив це правило в багатьох своїх творах. Письменник наполегливо культивував трагічний конфлікт в українській літературі для дітей, наголошуючи цим на необхідності говорити з юним читачем про найважливіше — життя і смерть, правду й кривду, любов і ненависть — без присідання й без сентиментального рюмсання.

В. Близнець практично не мав проблем з виданням своїх творів (наскільки це було взагалі можливо), хоч і мусив власноручно нівечити їх, шукати компромісні варіанти. Він не міг сам не бачити свого таланту, однак за такої кількості видань страждав од невизнання.

Можливо, цим пояснюється його звернення до творів для дорослих — поява суто соцреалізмівських повістей "Підземні барикади" (1977), "Вибух" (1980). А може, сумлінним виконанням соціальних замовлень він прагнув заробити право на правду в наступній книжці для дітей? А це також роз'ятрювало його надзвичайно вразливу душу, розхитувало нервову систему. Країна все глибше вгрузала в сонну трясовину. Навесні 1981р. ситуація, очевидно, здалася В. Близнецеві такою ж безнадійною, як за рік до того — Григору Тютюннику. І він власноруч обірвав своє життя...

С. Іванюк

Історія української літератури ХХ ст. — Кн. 2. — К.: Либідь, 1998.